

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ІЗ СІМ'ЄЮ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

FORMS OF INTERMEDIATION OF PRE-SCHOOL EDUCATION UNITS WITH THE FAMILY ON ISSUES OF FORMING HEALTH AND SAFETY COMPETENCE IN PRESCHOOL CHILDREN

Стаття присвячена одній із актуальних проблем формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку шляхом організації взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Зокрема, розкривається сутність таких понять, як здоров'язберігаючі технології та здоровий спосіб життя. Основна увага зосереджується на особливостях здійснення процесу формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку в умовах родини. Висвітлюються завдання формування здорового способу життя в дітей дошкільного віку в умовах сім'ї (виховання в дітей бажання займатися фізкультурою, спортом, загартовуватися, дбати про своє здоров'я, дбайливо ставитися до свого тіла й організму; формування основних рухових навичок, пов'язаних із ходьбою, бігом, лазінням, стрибками; розвиток рухових якостей, швидкості, спритності, гнучкості, сили тощо; бажання зберігати красиву рівну поставу; забезпечення профілактики порушення зору, слуху в дітей; вчасне запобігання виникненню неадекватної поведінки дитини, неврозу). Визначено принципи, які покладені в основу спільної діяльності родини й дошкільного закладу (батьки та педагоги є партнерами у вихованні й навчанні дітей; єдине розуміння педагогами та батьками цілей і завдань виховання й навчання дітей; допомога, повага й довіра до дитини як з боку педагогів, так і з боку батьків; знання педагогами та батьками виховних можливостей колективу й родини, максимальне використання виховного потенціалу в спільній роботі з дітьми; постійний аналіз процесу взаємодії родини та закладу дошкільної освіти, його проміжних і кінцевих результатів). Також представлено систему роботи закладу дошкільної освіти та родини з метою формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку (організація роботи клубу «Здоров'я дитини – з власної родини», випуск агітаційних і попереджувальних плакатів, оформлення тематичних стендів, робота консультативного пункту «Привчайте дитину бути здоровою», організація роботи «Довідкового бюро», родинний міст «Перлини здоров'я», засідання клубу «Сім'я – берегиня здоров'я дитини»).

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, здоровий спосіб життя, взаємодія

закладів дошкільної освіти та сім'ї, система роботи.

The article is devoted to one of the urgent problems of formation of healthcare saving competence in preschool children by organizing the interaction of the institution of pre-school education and the family. In particular, the essence of such concepts as health-saving technologies and a healthy lifestyle are revealed. The main attention is focused on the peculiarities of the implementation of the process of formation of healthcare-saving competency in preschool children in the conditions of the family. The task of forming a healthy way of life in preschool children in the conditions of the family is highlighted (education of children's desire to engage in physical education, sport, temper, care for their health, careful attitude to their body and body, the formation of basic motor skills related to walking, jogging, climbing, jumping; development of motor qualities, speed, agility, flexibility, strength, etc., the desire to maintain a beautiful equal posture, providing prevention of visual impairment, hearing in children, timely warning of the occurrence of bad Wool child's behavior, neurosis). The principles that underlie the joint activity of the family and the preschool establishments (parents and teachers are the partners in the education and training of children, the only understanding by teachers and parents of the goals and objectives of education and training of children, assistance, respect and trust in the child as a teacher, and from the side of parents, the knowledge of teachers and parents of educational opportunities of the collective and the family, the maximum use of educational potential in working with children; constant analysis of the process of interaction between the family and the institution of pre-school education, its intermediate and outcomes). Also, the system of work of the institution of preschool education and the family is presented in order to form a health-preserving competence in preschool children (organization of the club "Health of the child from his own family", issue of agitation and warning posters, registration of thematic stands, work of the advisory item "Apply the child to be healthy", the organization of the work of the "Reference Bureau", the family bridge "Pearls of Health", the meeting of the "Family – Child Care Bereginia" club).

Key words: health-saving technologies, healthy lifestyle, interaction of pre-school educational institutions and families, system of work.

УДК 371.134.064.2(045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-13-2-39>

Гончар Н.П.,
канд. пед. наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку суспільства досить гостро постає проблема формування здорового способу життя в підростаючого покоління.

Сучасне суспільство, яке прагне жити в гармонії, має не лише декларувати, а й формувати систему істинних цінностей щодо здоров'язбереження населення, адже здоров'я є запорукою успішної

життєдіяльності людини, спрямованої на збереження та покращення здоров'я людей.

Ураховуючи актуальність проблеми здоров'я, найважливішими стратегічними завданнями національних програм «Освіта (Україна XXI століття)», «Діти України», «Здоров'я 2020: український вимір» зазначені завдання щодо всебічного розвитку людини, становлення її духовного, психічного

та фізичного здоров'я, наголошується на формуванні відповідального ставлення до здоров'я як найвищої індивідуальної та суспільної цінності [2; 4]. Ці завдання відображено в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти.

Оскільки дошкільна освіта – одна з перших ланок становлення особистості, проблема збереження здоров'я й запровадження здорового способу життя є досить актуальною саме в цей період.

Згідно з національною доктриною розвитку освіти й Закону України «Про дошкільну освіту», педагоги та батьки мають виховувати в дитини цілісне ставлення до життя і власного здоров'я, здоров'я інших людей як до найвищої індивідуальної й соціальної цінності.

З огляду на вищесказане, перед вищою освітою України постає завдання щодо підготовки компетентного та висококваліфікованого спеціаліста, який зможе забезпечити не тільки освітній процес закладу дошкільної освіти, а й взаємозв'язок із сім'єю з питань здоров'язбереження дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема впровадження та використання здоров'язбережувальних технологій широко представлена в сучасних дослідженнях українських і зарубіжних учених. Серед досліджень сучасних українських учених, що присвячені проблемі зміцнення здоров'я дітей, варто виділити роботи Т. Андрющенко, Г. Беленької, О. Богініч, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, О. Івахно, Л. Лохвицької, М. Машовець, В. Оржеховської. Практична реалізація стратегічних оздоровчих завдань дошкільної освіти відображена в основних положеннях і дослідженнях О. Аксьонової, Н. Денисенко, Т. Книш, Л. Лихолід, С. Лупінович, Л. Мельник, А. Михайличенко, А. Музирів, В. Нестеренко, Л. Швецової. Авторські розробки здоров'язбережувальних технологій представлені в працях О. Байер, Н. Букреєва, Н. Семенова та інших. Зарубіжні дослідники (Л. Волошина, О. Кабачек, Е. Казін, А. Кузнецова, С. Мамулов, Д. Соколов, С. Стівенсон) також багато уваги приділяють висвітленню шляхів здоров'язбереження і здоров'яформування в дітей дошкільного віку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас нами виявлені прогалини в дослідженні проблеми забезпечення взаємодії закладів дошкільної освіти із сім'єю з питань формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку.

Ця проблема набуває особливої значущості в підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, які мають забезпечити інтелектуальний, фізичний, моральний, естетичний, емоційно-вольовий розвиток особистості дитини, здійснювати пропедевтичну роботу в напрямі

здоров'язбереження. Саме вихователь закладу дошкільної освіти закладає майбутній потенціал здоров'я, формує нове покоління громадян, здатного до життєтворчості і здоров'язбереження впродовж життя. Лише за умови особистого прикладу педагога та членів родини, потрібних для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, існує можливість ефективно розвивати в дітей дошкільного віку бажання й мотивацію дбайливого ставлення до власного здоров'я.

Мета статті полягає у виявленні ефективних форм взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язберігаючі технології – це створення сприятливих умов розвитку, виховання, навчання дитини в закладі дошкільної освіти; оптимальна організація освітнього процесу; повноцінний і раціонально організований руховий режим [1]. Упровадження здоров'язберігаючих технологій пов'язано з використанням медичних, соціально-адаптованих, екологічних здоров'язберігаючих технологій і технологій забезпечення безпеки життєдіяльності.

Сутність здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій полягає в комплексній оцінці умов виховання й навчання, які дають змогу зберігати наявний стан дітей дошкільного віку, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я.

Турбота про розвиток і здоров'я дитини починається в сім'ї з прийняття нею здорового способу життя. Здоровий спосіб життя – це:

- сприятливий емоційний клімат у родині, дружні взаємини між батьками й дітьми;
- відповідальне ставлення батьків до здоров'я дитини та власного;
- сприятливі умови для фізичного та психічного розвитку дитини;
- правильно організована раціональна їжа;
- дотримання вдома режиму дня для дитини;
- негативне ставлення дорослих до алкоголю й паління;
- достатня трудова активність, заохочення дітей до посильної праці;
- утримання в чистоті тіла, одягу, приміщення;
- розумові вимоги до дитини, спільні ігри, проведено дозволя.

Дуже важливо бути доброзичливою та ввічливою людиною, вчити бути такими своїх дітей. Здоровий спосіб життя в родині передбачає:

- виховання в дітей бажання займатися фізкультурою, спортом, загартовуватися, дбати про своє здоров'я, дбайливо ставитися до свого тіла й організму (дуже важливий особистий приклад батьків);

– формування основних рухових навичок, пов'язаних із ходьбою, бігом, лазінням, стрибками (створити вдома спортивний куточок);

– розвиток рухових якостей, швидкості, спритності, гнучкості, сили тощо (граючись із дітьми в рухливі ігри вдома й на повітрі);

– бажання зберігати красиву рівну поставу;

– забезпечення профілактики порушення зору, слуху в дітей (розумне використання комп'ютера, перегляд телепередач);

– вчасне запобігання виникненню неадекватної поведінки дитини, неврозу [3].

Дуже часто родинне виховання й виховання в закладах дошкільної освіти існують як дві окремі ланки: вдома інколи дитина дістає одні настанови, зразки поведінки, у дитячому садку – інші. Батьки хочуть бачити своїх дітей здоровими. Однак не всі розуміють і знають, як це зробити. Переконані, що тільки єдність вимог здорового способу життя в родині й у закладі дошкільної освіти сприятиме формуванню в дитини свідомого ставлення до свого здоров'я.

Тому необхідно мати активний курс на створення єдиного простору розвитку дитини як у закладі дошкільної освіти, так і в родині. Педагог повинен працювати так, щоб батьки могли перебороти авторитаризм і побачити світ із позиції дитини; досягти розуміння того, що не можна дитину порівнювати з іншими дітьми; довідатися про сильні й слабкі сторони розвитку дитини та враховувати їх; бути емоційною підтримкою дитині.

Відповідно до цього, змінюється й позиція дошкільного закладу в роботі з родиною. Кожний заклад дошкільної освіти не тільки виховує дитину, а й консультує батьків із питань виховання дітей. Педагог дошкільного закладу – не тільки вихователь дітей, а й партнер батьків щодо їхнього виховання.

Питання роботи з батьками – це велике й важливе питання. Тут треба піклуватися про рівень знань самих батьків, про допомогу їм у справі самоосвіти, озброєння їх відомим педагогічним мінімумом, залучення їх до роботи дошкільного закладу. Заклад дошкільної освіти слугує «організуючим центром» і впливає на домашнє виховання, тому необхідно якнайкраще організувати взаємодію дошкільного закладу й родини щодо виховання дітей.

На сучасному етапі в основу спільної діяльності родини й дошкільного закладу закладені такі принципи:

– батьки й педагоги є партнерами у вихованні й навчанні дітей;

– єдине розуміння педагогами та батьками цілей і завдань виховання й навчання дітей;

– допомога, повага й довіра до дитини як з боку педагогів, так і з боку батьків;

– знання педагогами та батьками виховних можливостей колективу й родини, максимальне

використання виховного потенціалу в спільній роботі з дітьми;

– постійний аналіз процесу взаємодії родини й закладу дошкільної освіти, його проміжних і кінцевих результатів.

Для формування співробітництва між дорослими й дітьми важливо уявляти колектив як єдине ціле, як більш згуртовану родину, життя якої цікаве, якщо організовано спільну діяльність педагогів, батьків, дітей. Це сприяє становленню взаєморозуміння між батьками й дітьми, створенню комфортних умов у родині. Як показує практика, доцільно поєднувати колективні та індивідуальні форми взаємодії закладів дошкільної освіти й батьків: бесіди, задушевні розмови, консультації-міркування, виконання індивідуальних доручень, спільні пошуки рішення проблеми тощо. Ці форми можуть стати ефективними в тому випадку, якщо вдалося знайти індивідуальний стиль взаємин із кожним батьком. Важливо привабити до себе батьків, завоювати їхню довіру, розбудити бажання поділитися з педагогом своїми думками, сумнівами. Усе це допоможе краще зрозуміти дитину, знайти оптимальні способи вирішення проблем виховання конкретної особистості в дошкільній установі й удома. Психологічною умовою такої успішної міжособистісної взаємодії є уважність, проникливість, неквапливість.

Щоб систематизувати цю роботу, об'єднати ці форми в єдине ціле так, щоб спільна робота закладу дошкільної освіти і сім'ї дала плідні результати у формуванні здорового способу життя дітей дошкільного віку, педагоги закладу повинні розпочинати роботу в самому педагогічному колективі, тому що роль педагога має дуже велике значення у формуванні здорового способу життя дітей. Власний приклад педагогів, фізінструктора стимулює батьків до активізації у вирішенні проблем валеологічного й фізичного виховання дітей.

Практика свідчить, що одним із головних шляхів підвищення взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї є використання нетрадиційних форм і засобів роботи з батьками щодо формування здорового способу життя дошкільників. Серед них – функціонування консультативних пунктів із проблем валеологічного виховання, конференції батьків з обміну досвідом щодо організації раціонального дозвілля дітей, рухового режиму, оптимального харчування.

Уся діяльність повинна мати систематичний характер і спрямовуватися на активізацію внутрішніх ресурсів батьків через відвідування родин дітей, вивчення їхніх інтересів і потреб; організацію соціальної допомоги сім'ям із залученням фахівців; оформлення куточків для батьків; виготовлення тек-пересувок тощо.

Першими вчителями маленької дитини стають її батьки, але часто процес навчання розпочинається

раніше, ніж вони встигають усвідомити цей факт. Діти засвоюють спосіб життя батьків, у сім'ї закладаються основи багатьох умінь, навичок і звичок, виробляються оціночні судження та визначається життєва позиція підростаючого покоління. Це повною мірою стосується і ставлення до фізичної культури, до активного використання її засобів у побуті.

Ураховуючи все вищесказане, ми пропонуємо систему роботи щодо підвищення рівня культури батьків щодо здорового способу життя. Сюди ввійшли й бесіди, і консультації, і відвідування сімей, і запрошення батьків до закладу дошкільної освіти, й індивідуальні поради, пам'ятки, папки-пересувки, батьківські збори, групові консультації, лекторії, семінари-практикуми, школи молодих батьків, конференції, фотовиставки тощо.

У підвищенні валеологічної культури батьків перше і провідне місце в закладі дошкільної освіти посідають форми роботи щодо пропаганди здорового способу життя: організація роботи клубу «Здоров'я дитини – з власної родини», випуск агітаційних і попереджувальних плакатів: «Ми за здоровий спосіб життя», «Загартуємо свій організм», «Скажемо: – Ні! Шкідливим звичкам», «Обережно! Дорога!» тощо, оформлення тематичних стендів: «Наш фізичний гарт», «Друзі нашого здоров'я», робота консультативного пункту «Привчайте дитину бути здоровою», організація роботи «Довідкового бюро», де батьки мають змогу ознайомитися з літературними творами, народною творчістю в роботі з дітьми; родинний міст «Перлини здоров'я», засідання клубу «Сім'я – берегиня здоров'я дитини».

Також система роботи з батьками включає таке:

– батьківські збори на різну тематику, а саме: «Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності в дошкільній освіті», «Здоров'я наших дітей», метою яких є підвищення рівня усвідомлення відповідальності батьків за стан здоров'я дітей і членів сім'ї. Головною метою таких заходів є визначення можливих шляхів і надання порад у формуванні навичок здорового способу життя;

– тренінг для батьків «Як виховати дитину фізично здоровою», покликаний підвищити рівень усвідомлення власної відповідальності за стан свого здоров'я та здоров'я членів сім'ї залежно від обраного способу життя, визначити можливі шляхи й ресурси сім'ї у формуванні фізичного здоров'я

дітей та інших членів родини. Тренінг складається з вправ і завдань, які спрямовані на розширення необхідних знань із цієї тематики;

– матеріали папок-пересувки: «Раціональне харчування дошкільників», «Рослини-здоровинки та рослини отруйні», «Особливості статевого виховання» тощо;

– консультації: «Рухова активність дитини», «Як провести вихідний день із дитиною», «Поради щодо загартування дітей водою в домашніх умовах»;

– бесіди: «Як уберегти дитину від застуди», «Емоції і здоров'я», «Режим дня дошкільника»;

– круглі столи: «Поговоримо про плоскостопість і порушення постави», метою яких є ознайомлення батьків із проблемами в розвитку дітей, пов'язаних із плоскостопістю; представити методи запобігання порушенню та виправлення постави;

– семінари-практикуми: «Розучування комплексів дихальної гімнастики для дошкільників», «Оволодіння практичними навичками масажу (у тому числі точкового)»;

– спортивні свята: «На старт, малята!», «Дні здоров'я» тощо.

Висновки. Отже, здоров'я – це найважливіша цінність не лише окремої людини, а й усього суспільства. Тому спільне завдання закладу дошкільної освіти й сім'ї – формувати культуру здоров'я дитини, прищеплювати розуміння здорового способу життя, надавати знання про основи здоров'я. Але це неможливо зробити, якщо батьки не будуть співпрацювати з дошкільним закладом. Тому, на нашу думку, систематична робота вихователя з батьками є ефективним способом формування здоров'язберігаючої компетенції батьків і бажання піклуватися про здоров'я дітей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гриньова М., Дудка І. До питання про значення здоров'язберігаючого середовища у вищому навчальному закладі. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 140. С. 6–10.
2. Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)». Київ: Райдуга, 1994. 61 с.
3. Здоровий спосіб життя родини. URL: http://vo.voloshynivka.in.ua/images/stories/doshkilya/zdorovij_sposib_zhittja_rodini.pdf (дата звернення: 14.06.2019).
4. Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1164-2011-%D1%80> (дата звернення: 14.06.2019).